

Nærbulletin & Miljø

**Samla Plan
under hardt
press**

side 3

**Vegkontor
betaler
kommunal
konsulent**

side 4

**Elf får det
som de vil**

side 5

**– Vesten må
overta a-kraft
i SUS**

side 6-7

**– Valle Hovin
må bygges om**

siste side

Klorblekede bleier fra SABA Mølnlycke

SABA Mølnlycke vil fra andre kvartal i år bruke klorbleket masse i papirbleiene sine. – Et stort tilbakeskritt, sier Helene Bank i Naturvernforbundet.

RAGNHILD SVED

I 1988 satte Naturvernforbundet søkelys på klorbleking gjennom en aksjon mot klorblekede papirbleier. Aksjonen fikk stor oppmerksomhet i mediene, og i løpet av kort tid hadde de viktigste leverandørene på det norske markedet gått over til bleier som ikke var klorbleket.

Nå er den klorblekete massen på vei inn i bleiene igjen. SABA Mølnlycke, som dominerer det norske papirbleiemarkedet, har hittil brukt ubleket masse, men fra andre kvartal vil bleiene inneholde «en viss mengde» sulfatmasse bleket med klordioksyd. Bleking med klordioksyd gir lavere utslipp enn ren klor, men det blir fortsatt utslipp av klororganiske forbindelser, samt klorat, som blant annet dreper tang.

Konkurranseshensyn

Informasjonssjefen i SABA Mølnlycke, Trygve Grann-Meyer, sier årsaken til at både Libero- og Lenina-bleiene nå skal inneholde klorbleket masse, er konkurransen på det europeiske markedet.

– Vi må ta hensyn til konkurransesituasjonen. Sulfatmassen har bedre fiberholdighet, og våre viktigste konkurrenter bruker bare sulfatmasse.

Derfor er vi tvunget til å blande inn noe av denne massen for å holde kvaliteten. Personlig hadde jeg helst sett at det ble som før, men vi må akseptere det som er bestemt, sier Grann-Meyer.

Han sier at klorbleket masse ikke vil være hovedbestanddelen i bleiene, men kan ikke si hvor stor andelen faktisk skal være.

– Med tanke på miljøet, er dette bare en teoretisk bekymring. Vi kommer fortsatt til å produsere de mest miljøvennlige engangsbleiene i verden, sier Grann-Meyer.

Tilbakeskritt

– SABA Mølnlycke har i flere år laget bleier uten klor, og vist at de kan få til det. Da er det et stort tilbakeskritt å innføre klorbleket masse på nytt, sier Helene Bank.

Hun mener dessuten det dumt av SABA Mølnlycke å bruke klorbleket masse, når de kritiserer Naturvernforbundet for ikke å kreve at tøybleiene skal være klorfrie.

– Nå er tøybleiene klorfrie, men ikke SABA Mølnlyckes papirbleier. Det er trist, sier Bank.

– Vi ønsker slutt på all bruk av klor. Selv om bleking med klordioksyd gir små mengder klor i papirmassen, blir ikke klorete borte. Det vil fortsatt

finnes i slam eller avløpsvann, sier hun.

– Dumt

– Dette er veldig dumt av SABA Mølnlycke. Papirbleiene er fra før et dårlig produkt, fordi det er et engangsprodukt. Nå forspiller den eneste siden ved produktet som miljømessig er positivt, noe som de på sikt vil tape på, sier Pål Bugge, leder i Greenpeace' treforedlingskampanje.

Han lurte på om SABA Mølnlycke har fått klager på sugeevnen til Libero-bleiene, ettersom kvalitetshensyn er begrunnelsen for å ta inn klorbleket masse.

Dersom disse bleiene markedsføres som miljøvennlige, vil Greenpeace umiddelbart klage SABA Mølnlycke inn for Forbrukerombudet for falsk markedsføring, sier han.

– Vi vil dessuten vurdere å omdisponere penger på budsjettet til en kampanje mot SABA Mølnlycke, sier han.

Overgangen til klorbleket masse er negativ både når det gjelder kjemikalieforbruk og ressursbruk, sier Bugge.

– I den såkalte CTMP-massen, som SABA Mølnlycke hittil har brukt, utnyttes 80-90 prosent av fibre i tømme-tokken. I sulfatmassen utnyttes bare 40-50 prosent, sier han.

Norges Naturvernforbund
Postboks 2113 Grünerløkka Telefon: (02) 71 55 20
0505 Oslo 5 Telefax: (02) 71 56 40
Bankgiro: 1720.05.00717 Annonser: NMR (02) 11 61 90
Postgiro: 5 09 46 02 Produksjon:
Ansv. red.: Gunnar Bolstad GPG Sats & Trykk as, Oslo

Få det dyret vekk!

Tante Sofie var i Brasil i forrige uke.

Nestekjærligheten sto i fokus og refrenget var kjent og kjært: «Hvis bare alle var som meg, så ville alt bli bra».

- Det var en fin papegøye, sa politimester Bastian.
- Hva koster den, spurte tante Sofie.
- Den koster åtte hundre kroner, svarte dyrehandleren.
- Det var dyrt!, sa Sofie.
- Ja, men jeg vil selv være med å legge sammen, sa dyrehandleren.
- Ja, alle skal det, sa tante Sofie.

For venner av Kardemomme by kan det være interessant å legge merke til at Tante Sofie i en tidligere sekvens var den som først tok til orde for at alle skulle betale like mye, mens bekreftelsen («Ja, alle må det») var lagt i politimester Bastians munn.

Pasjonerte Kardemommeløgere bør også vite at Svein Aas, spesialrådgiver i Utenriksdepartementet og forfatter av en rekke regjeringsnotater om Rio-prosessen, gjerne krydrer sine interne notater med sitater fra Egners uddelgelige verk.

Montro om vi ikke her er på sporet av Gro Harlem Brundtlands skjulte miljøpolitiske ideologi? I såfall er det interessant å merke seg at Kardemomme by knapt nok er noe vekstsamfunn. Med en skarve trikk, en kamel og de to eslene til henholdsvis Tommy og Silius som de eneste kjente transportmidler er NOx-utslippene bærekraftige. Ozon-forskningen tar gamle Tobias seg av og fattigdomsproblematikken er begrenset til tre lusete øvere som vennlig blir tatt hånd om av den lett fascistoide politimester Bastian.

Og for å holde oss til Bastian: Er det Sofies fremste målsetning å få den gemyttlige politimannen til å ytre de etterlengtede ord om økt u-hjelp – «Ja, alle må det» – slik at hun kan trekke seg tilbake til sin tête-a-tête med den fordums sjefsrover Kasper? Og hvem er det egentlig Kasper symboliserer i dette besynderlige spillet? Det burde være Jaques Delors, men høres kanskje mer ut som Boris Jeltsin. Er pomorhandelen Sofies hemmelige kort i ermet foran Arbeiderpartiets landsmøte?

Slik blir vi holdt i åndeløs spenning bare noen få uker før den avgjørende konferansen i Brasil, der de riktignok har esler, men der de også har mye annet. Gråaper, for eksempel.

Da kan det være lurt å huske på at Tante Sofie egentlig ikke ville kjøpe et dyr til gamle Tobias. Hun ville kjøpe en vekkeklokke. Papirtigrene var vel utsolgt.

Gunnar Bolstad

REGNSKOGSFONDET

■ beskytter indianere og bevarer regnskog i Brasil ■ jobber sammen med det brasilianske regnskogsfondet Fundacao Mata Virgem ■ er en del av Rainforest Foundation International i Australia, Japan, USA, England, Danmark og Norge ■ er et samarbeidsprosjekt mellom Naturvernforbundet og Utviklingsfondet - FIVH

Adresse:
Boks 2113, Grünerløkka, 0505 Oslo 5
Tlf.: 02 - 71 55 20 - Fax: 02 - 71 56 40
Innsamlingskonti:
Bank: 8101.39.07315 Post: 0808.50.04205

HELSEDIREKTORATET

*H*elsetjenesten kan hjelpe deg med forebyggende miljørettet helsevern!

Ta kontakt med helsetjenesten i din kommune hvis du har helseproblemer som skyldes f.eks. inneklima, støv og forurensning!

Kontor: Calmeyers gate 1
Telefon (02) 34 90 90 – Telefax (02) 34 95 90
Postadresse: Postboks 8128 Dep., 0032 OSLO

Hardt press på Samla Plan

Samla plan for vassdrag er under hardt press, ikke bare fra industrien, men også fra Finansdepartementet (FIN). Etter det N&M Bulletin kjenner til, kjemper FIN hardt for at rent økonomiske kriterier skal legges til grunn for konsesjonsbehandlingen.

RAGNHILD SVED

Planen er at Samla plan for vassdrag, sammen med Verneplan IV og Nasjonalparkplanen, skal legges fram i begynnelsen av juni. Sterke krefter arbeider for flytte fram vassdrag i kategori 2 og 3 i Samla Plan, mens noen vil gå enda lengre og i praksis oppheve hele planen.

Etter det N&M Bulletin erfarer, vil Finansdepartementet endre prinsippene for Samla Plan fullstendig, slik at rent økonomiske hensyn skal styre vannkraftutbyggingen. Det FIN ønsker, er at det skal være mulig å søke om konsesjon for vassdrag uavhengig av hvilken kategori de er plassert i, og at Samla Plan kun skal være retningsgivende. Det vil bety samme praksis som før Samla Plan ble til, nemlig en konsesjonsbe-

handling vassdrag for vassdrag, uten at utbyggingen sees i en sammenheng.

– Kjemper

Statssekretær Børre Pettersen i Miljøverndepartementet vil ikke kommentere den debatten som foregår mellom departementene, men sier han kjemper for å beholde Samla Plan i sin nåværende form.

– Arbeidet med planen er godt i gang hos oss og i Olje- og energidepartementet, og vi begynner å nærme oss slutfasen. Så langt er det ingen ting som tyder på at vi vil gå bort fra metodikken i Samla Plan, sier Pettersen.

Han føler seg ikke fristet av det noen mener er muligheter for lønnsom krafteksport til Europa.

– Jeg har ennå ikke sett et eneste prosjekt for eksport, det

være seg til Nederland eller England, som er lønnsomt. Men jeg kan se verdien av å åpne for en forsiktig markedstilpasning, for eksempel gjennom femårs-kontrakter for kraftleveranser, slik at vi kan utløse gode prosjekter innen opprusting av kraftverk eller enøk.

Det er ingen tvil om det er viktig å beholde Samla Plan, sier Pettersen.

– Situasjonen nå og i overskuelig framtid er at vi vil ha et kraftoverskudd. Det er lite lønnsomt å sette i gang nye utbyggingprosjekter, og det må vi forholde oss til, sier han.

I forbindelse med opprusting av eldre kraftverk, kan det imidlertid bli aktuelt å frigjøre mindre vassdrag for å tilføre større vannmengder, sier Pettersen.

– Dette er en noe enklere problemstilling enn å gå løs på jomfruelige vassdrag, sier han.

– Elefantjakt forsvarlig

På siste møte i CITES foreslo Zimbabwe å åpne for en begrenset handel med elefantprodukter. I-landene nektet å diskutere forslaget. – Elefantbestanden i Zimbabwe er stor nok til å tåle jakt. Vi må tillate at fattige land høster sine ressurser, sier den norske delegaten Peter Johan Schei.

ANDERS GJESVIK

Det siste møte i konvensjonen om internasjonal handel med truede dyre- og plantearter (CITES) var mer preget av hensyn til opinionen i de rike landene enn hensynet til truede arter.

Fem land i det sørlige Afrika foreslo å åpne for begrenset handel med huder og kjøtt fra elefanter, men ikke elfenbenshandel. Pengene skulle brukes til naturvern. Forslaget ble kontant avvist av England og USA. Både Zimbabwe og Botswana svarte at de ville vur-

dere sitt medlemskap i CITES. De mente at de vestlige delegatene var mer opptatt av å tekkes urbane dyrevenner hjemme, enn å godta en fornuftig bruk av ressursene i Afrika. Peter Johan Schei mener at vestlige organisasjoner og regjeringer må vise større forståelse for fattigdomsproblemet.

– I Zimbabwe og Sør-Afrika har elefantbestandene økt så mye at de tåler jakt. Vi er nødt til å tillate at de fattige landene i sør høster av sine ressurser, når det er økologisk forsvarlig. De rike landene må gi penger slik at u-landene kan bruke si-

ne ressurser på en bærekraftig måte, sier Schei.

Som et rent demonstrasjonsforslag foreslo Zimbabwe og forby all handel med sild, men forslaget ble trukket før det skulle behandles.

Sverige foreslo å forby handel med blåfinnet tunfisk, fordi arten er truet. Forslaget ble trukket, etter å ha møtt kraftig motstand fra tunfiskernasjonene Japan, USA og Canada. En amerikansk dyrevernorganisasjon påsto etterpå at Japan hadde truet med å trekke hjelpen fra u-land som støttet det svenske forslaget.

Får ikke delta

Kontaktutvalget for nordområdene (KNO) har fått nei til å sende to representanter på årets forskningsfangst av vågehval. Hovedbegrunnelsen er at deltakelsen kan forstyrre forskerne i deres arbeid.

RAGNHILD SVED

– Det er viktig at våre organisasjoner får mulighet til å studere på nært hold både de forskningsmessige og etiske sidene ved et såvidt viktig spørsmål, skriver Bellonas Sigurd Enge på vegne av KNO, en sammenlutning av 13 miljø- og dyrevernorganisasjoner som jobber med Barentshavet og Arktis.

Sjøpattedyrprogrammets Sidsel Grønvik er ikke enig: – Vi skal ha inspektører ombord som skal påse at fangsten foregår på en forsvarlig måte, og resultatet skal offentliggjøres. Jeg ser ikke behov for at enda flere skal gi sine versjoner av dette, sier hun.

Grønvik sier at bare forskere vil få plass på de fem-seks hvalfangstbåtene som skal delta i forskningsfangsten. Foruten norske forskere som er med på hovedprosjektet – som dreier seg om vågehvalens matvaner – er utenlandske og norske forskere som kan vise til reelle forskningsbehov invitert til å delta. Så langt har ingen utenlandske forskere meldt sin interesse, sier Grønvik.

Hun forsikrer om at avslaget på KNOs søknad ikke er begrunnet i et ønske om å skjule noe av det som foregår under fangsten.

– Er det for mange tilstede på båtene, kan det hindre forskerne i å gjøre det de skal på en effektiv måte, sier Grønvik.

– Problematisk

– Det er ikke uproblematisk at statlige kontorer betaler for stillinger ved kommunale kontorer. Det kan bli samme problemstilling som om ressurssterke private skulle kjøpe seg kapasitet, sier ekspedisjonssjef Kirsti Coward i Justisdepartementet.

Coward kjenner ikke til tidligere tilfeller der et statlig kontor har betalt for en kommunalt ansatt, og hun kjenner ikke til avtalen mellom Buskerud vegkontor og Drammen byplankontor.

– Men en slik avtale er ikke uproblematisk, man må sørge for at den ikke fører til uheldig påvirkning av saksbehandlingen. Det er grunn til å stille spørsmålet om det er riktig at ressurssterke parter skal kunne kjøpe seg kapasitet ved kommunale kontorer, sier Coward.

Miljøverndepartementet

etterlyser kandidater til prisen for populærvitenskapelig innsats. Prisen er på 100.000 kroner og er tidligere utdelt to ganger, til henholdsvis Ivar Isaksen og Helge Ole Berge-

sen. Forslag bør sendes lynraskt: Fristen utløper nemlig 26. mars. Hiv deg på faxen!

Vegkontor betaler byplanmann

Buskerud vegkontor betaler for å ha en egen saksbehandler som sørger for at veiplaner blir raskt behandlet ved byplankontoret i Drammen. Vegkontoret deltok i ansettelsen av saksbehandleren. – Avtalen er klart i strid med plan- og bygningslovens intensjon, sier professor i offentlig rett, Henning Jakhelln.

ANDERS GJESVIK

Vegkontoret i Buskerud bruker penger fra E76-pakka, et veiprosjekt, til å betale for en ekstra saksbehandler ved Drammen byplankontor. Byplankontoret får inn svært mange saker, og det er lang ventetid for å få en sak behandlet. Saksbehandleren som lønnes av vegkontoret, skal konsentrere seg om å behandle planene for E76-veiprosjektet. Leder i Aksjon Nærmiljø og Trafikk (ANT), Ove Bengt Berg, reagerer sterkt på avtalen mellom Buskerud vegkontor og det kommunale byplankontoret.

– Det er helt uakseptabelt at pengesterke utbyggere kan kjøpe seg fri fra den kommunale køen. ANT er også en deltaker i samferdselsspolitikken, men vi har ikke råd til å betale en ansatt ved byplankontoret som kan prioritere bussholdeplasser, gang- og sykkelveier. Avtalen mellom vegkontoret og byplankontoret åpner for at store entreprenører kan betale for at deres utbyggningsprosjekter blir raskt behandlet, sier Berg.

Lojalitet

Administrasjonssjef Hans Jan Håkonsen ved Buskerud vegkontor ser ingen betenkeligheter ved avtalen.

– For å få en forsvarlig behandling innen rimelig tid betaler vi en stilling ved byplankontoret. Jeg ser ikke noe prinsipielt galt i det, ettersom vedkommende er underlagt kommunal myndighet, sier Håkonsen.

Byplansjef Asle Farner ser betenkelighetene ved avtalen, men han mener at framgangsmåten i ansettelsen er så stueren at integriteten er sikret. Saksbehandleren som skal arbeide med E76-prosjektet må skrive under på en kontrakt om at hans lojalitet fullt og helt ligger hos byplankontoret.

– Dermed klipper vi over strengen mellom vegkontoret og saksbehandleren. Jeg er hans overordnede og all saks-gang går gjennom meg. Vegkontoret kan kjøpe seg kapasitet, men ikke konklusjoner. Vi ville ikke hatt kapasitet til å jobbe med E76 uten bidraget fra vegkontoret. Ideelt sett ville jeg ønsket at stillingen ble lønnet av kommunale midler, men denne avtalen er helt akseptabel, sier Farner.

Byplankontoret har allerede en tilsvarende ordning med en saksbehandler som er ansatt med midler fra kloakkrammepan for å arbeide med den.

Lovens intensjon

Vegkontoret har ikke fått avtalen klarert på høyere nivå. Professor i offentlig rett, Henning Jakhelln, mener at avtalen burde vært forelagt Samferdselsdepartementet og muligens også Stortinget. Jakhelln mener at avtalen er uakseptabel.

– Den er klart i strid med

plan- og bygningslovens intensjon, og muligens også kommuneloven. Stortinget bevilger penger til vegkontoret for at det skal bygge veier, ikke for å blande seg inn i den kommunale prioritering. Det er flere ledd i den kommunale behandling som skal sikre en bred vurdering av hvilke saker som prioriteres ved kommunale kontorer. Avtalen med vegvesenet setter denne prosessen til side, sier Jakhelln.

Jakhelln mener at saksbehandlerens integritet vil være svekket på grunn av avtalen.

– Vi risikerer at finansieringen fører til at saksbehandleren føler en lojalitet til vegkontoret. Kontrakten om lojalitet til byplankontoret bare understreker problemet. Det er en selvfølge at saksbehandlerens lojalitet skal ligge hos kommunen og ikke vegkontoret, sier Jakhelln.

Ansettelsesintervju

Vegkontorets folk var med på ansettelsesintervjuene. Byplansjef Farner mener at de var naturlig.

– Til en så stor oppgave er vi avhengig av å få en person som vegkontoret følger faglig tillit til. Vi har ikke valgt en person ut i fra hvem vegkontoret liker, men hvem de respekterer. Det er jeg som har foretatt innstillingen til jobben, sier Farner.

– Det er uakseptabelt at vegkontoret deltar i ansettelsen. Det gir dem muligheten til å få inn den personen som tjener dem best, sier Jakhelln.

Jakhelln mener at avtalen mellom vegkontoret og byplankontoret kan være aktuell å legge fram for flere instanser, blant annet Sivilombudsmanen, Riksrevisjonen og lovavdelingen i Justisdepartementet.

Elf med frie tøylar:

DN beklager MDs omgjørelse

Direktoratet for naturforvaltning (DN) beklager sterkt at Miljøverndepartementet har omgjort SFTs avslag på en søknad fra Elf Aquitaine om en midlertidig utslippstillatelse på Lille-Friggfeltet.

GUNNAR BOLSTAD

Den midlertidige utslippstillatelsen er gitt før det er gjennomført basisundersøkelser, slik oljeselskapene er forpliktet til å gjøre. Boringen er for lengst satt i gang. I et brev til SFT gir DN sine merknader til Elfs søknad, der de sterkt beklager at Miljøverndepartementet har omgjort SFTs avslag.

– Vår rolle som høringsinstans for utslippssøknaden av 20.12.91 er derfor noe meningsløs, skriver DN i brevet til SFT.

– Ikke forståelse

Brevet inneholder også kraftige karakteristikk av oljeselskapet Elf Aquitaine Norge A/S (EAN).

– Vi vil forøvrig påpeke at EAN ikke synes å ha forståelse for at petroleumsvirksomhet i

Nordsjøen kan medføre negative miljømessige konsekvenser. I konsekvensutredning for utbygging og drift av Lille-Frigg utarbeidet av EAN vinteren 1991 framgår bl.a. følgende utsagn: «Det er ikke mulig å utpeke områder i Nordsjøen med spesielt interessant eller verdifull bunnfauna».

Vi mener et slikt utsagn avslører en manglende forståelse for naturens virkemåte, skriver DN i brevet.

Miljødep:

– Ut fra en faktisk vurdering er ikke miljøkonsekvensene sammenholdt med samfunnsmessige og økonomiske forhold, inkludert gassleveranseforpliktelser til kontinentet, uakseptable, sier underdirektør Per Schive i Miljøverndepartementet.

– Hva lå det i den samlede vurderingen som SFT ikke allerede hadde tatt hensyn til?

– SFT så på saken først og fremst som en prinsippsak knyttet til normal saksbehandlingsprosedyre for slike saker. Departementet deler fullt ut SFTs prinsipielle syn og kritikk av Elf på dette punktet fremkommer uttrykkelig i departementets avgjørelse. Likevel kom vi til at den midlertidige tillatelse var forsvarlig i dette tilfellet. Forventet borestart ville likevel tre i kraft i april.

Knipe

Etter det N&M Bulletin har grunn til å tro, ble Miljøverndepartementets avgjørelse fattet etter sterkt press fra Olje- og Energidepartementet, og saken måtte opp på politisk nivå. Et avslag ville satt Elf Aquitaine i en knipe i forhold til leveringsforpliktelser av gass til British Gas, og dette var et viktig poeng for myndighetene.

DU-støtte til miljøprodukter

Bedrifter med miljøvennlige produkter kan nå få støtte til å få disse ut på markedet. Distriktenes Utbyggingsfond (DU) har opprettet et eget program for miljøprodukter, og de første søknadene skal behandles i vår.

RAGNHILD SVED

Det nye DU-programmet har en ramme på omlag åtte millioner kroner i år. Målet er å bidra til lønnsomt næringsliv i distriktene ved å støtte utvikling og kommersialisering av miljøprodukter.

Miljøprodukter er i denne sammenheng definert som produkter som er utviklet eller tilpasset for å løse miljøproblemer eller hindre at miljøproblemer oppstår.

– I starten har vi valgt å bruke en definisjon som er litt løs, for ikke å ekskludere gode ideer som vi ikke kjenner til. Programmet er helt nytt, og tanken er at vi skal bruke det første halvåret til nærmere konkretisering, sier programstyrets leder, Dag Kjosavik.

Han understreker at for å få støtte, er det ikke nok å ha produkter som er gode for miljøet. Like viktig er det at produktene er salgbare, slik at det skapes levedyktige arbeidsplasser i distriktene. Støtten skal

først og fremst gå til produkter som har kommet langt i utviklingen og nesten er klare for markedet, og ikke til forskning og utvikling, forteller han.

Støtten skal i hovedsak gå til bedrifter innen DUs virkeområde, som dekker det meste av landet bortsett fra de mest sentrale strøk. Men bedrifter utenfor dette området kan bli med dersom prosjektet er til nytte for distriktsbedrifter, for eksempel gjennom samarbeidsavtaler.

Takk for støtten!

ALFA LAVAL

NARVIK KOMMUNE

8501 NARVIK

Tlf. (058) 22 300 Fax: (057) 26 744 Øyrane, P.boks 390, 6801 FØRDE

GRIMSTAD
GRIMSTAD KONSERVELLFABRIK A/S

NORPAPP INDUSTRI

Meld deg
inn i
Naturvern-
forbundet

Tlf.: (02) 71 55 20

A/S VAFOS BRUG
A/S HOLMEN-HELLEFOS

Våre bedrifter har lange industrielle tradisjoner (100 år) for produksjon av meget miljøvennlige produkter. Våre enheter er små i treforedlingsammenheng, men samtidig blant de to ledende bedrifter innen våre Europeiske markeder.

Konferanse

Naturvernforbundet og seks andre organisasjoner arrangerer heldagskonferanse om stans i prøvesprengning av atomvåpen. Meldingen om at Boris Jeltsin vil gjenoppta prøvesprengningene på Novaja Semlja har gjort emnet hyperaktuelt.

De to siste dagene i mars arrangerer Utenriksdepartementet et lukket ekspertmøte om prøvesprengninger. Onsdag 1. april arrangerer Naturvernforbundet og seks andre organisasjoner en åpen konferanse om temaet. Konferansen blir åpnet med at den britiske professoren Joseph Rotblat gir et sammenheng fra UDs konferanse. En amerikansk forsker vil belyse virkninger av prøvesprengningene, og en russisk forsker vil holde foredrag om prøvesprengninger på Novaja Semlja. Konferansen blir avsluttet med en debatt med norske politikere og diplomater fra prøvesprengningsnasjonene USA, Frankrike og Russland.

– Vesten bør ta kontroll over atomkraft i SUS

– Vesten bør kreve å overta ledelsen ved de sovjetiske atomkraftverkene som et vilkår for økonomisk hjelp. Disse atomkraftverkene er et eksempel på teknologi ute av kontroll, sier forsker Edvard Stang.

ANDERS GJESVIK

Stang mener at de vestlige landene må overta ledelsen ved atomkraftverkene for å få kontroll med korrupsjonen. Han mener at vestlige regjeringer bør oppfatte risikoen for en ulykke som så stor at de stiller ultimatum om kontroll for å gi økonomisk hjelp.

– Atomkraftverkene i det tidligere Sovjetunionen utgjør en stadig større miljø- og helsefare i global målestokk. Likevel kan de ikke nedlegges fordi man er økonomisk avhengig av dem. Det er lett å se at de politiske myndighetene står foran et nærmest uløselig dilemma, hvor det enkleste er å

fortsette som før, sier Stang.

Tsjernobylulykken var et tilstrekkelig argument for å reformere hele atomkraftindustrien i Sovjetunionen, men så flere klare konstruksjonsfeil ved reaktorene. Men det ville koste for mange rubler. Etter hvert som myndighetenes forsøk på å bagatellisere Tsjernobyl er avslørt, har frykten for atomkraft i opinionen ført til at noen atomkraftverk har blitt stengt. Men stengte atomkraftverk forbedrer ikke sikkerheten til alle de reaktorene som fortsatt er i drift.

Avhengig

Den sovjetiske energiforsyningen var og er svært avhengig av atomenergien, det finnes ikke penger til å kjøpe alternativ energi fra Vesten i form av olje eller gass.

– Derfor vil den fortsette å prege samfunnet mange tiår etter at det politiske regimet og planøkonomien er blitt kastet på historiens skraphaug. Man vil sitte igjen med en gigantteknologi som krever en sentralisert statsmakt. Atomkraften kan være en faktor som resentraliserer det sovjetiske samfunn, sier Stang.

Alexei Izyumov, økonom og seniorforsker ved det sovjetiske vitenskapsakademiet, har tidligere sagt til N&M Bulletin

at det ikke er mulig å si nei til atomkraften.

– Vår økonomiske situasjon tvinger oss til å satse på atomkraft. Den er den klart billigste energiformen. Men det er naturligvis basert på at vi ikke opplever en ny Tsjernobylulykke. En bilulykke kan bli kostbar for deg, men du fortsetter likevel å kjøre bil, sier Izyumov.

Svenske millioner

Litauen bruker det sovjetiske regelverket for atomkraftverk, man har ikke ressurser til å utarbeide et eget regelverk. Et vestlig regelverk ville være umulig å gjennomføre, det vil føre til en øyeblikkelig nedleggelse av reaktoren. De litauiske myndighetene er ikke rustet til å gjennomføre sikkerhetstiltak. Ignalina-verket er stort sett overlatt til seg selv.

– Litauen har opprettet et atomtilsyn med tidligere atomkraftverksarbeidere. Det finnes altså ingen reelt uavhengig kontroll, sier Stang.

Sverige har gitt 20 millioner kroner til å styrke atomsikkerheten ved Ignalina-verket ved å opprette atomtilsynet, og fo

handler om retten til å stanse verket hvis risikoen for en ulykke øker ytterligere. – Det er lettere for Vesten å få raskt gjennomslag i en liten stat som Litauen, enn i de store atomrepublikkene Russland og Ukraina, sier Stang.

Alternativ Framtid

bør få muligheter til å arbeide videre som et møtested mellom engasjerte forskere og deltakere i organisasjoner, heter det i en uttalelse AFs oppdrags-giverorganisasjonene har sendt NAVF og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

NAVF, som siden i fjor har hatt ansvaret for prosjektet, skal i et møte 31. mars ta stilling til om prosjektet skal fortsette. – AF er et nødvendig ledd i arbeidet for å formulere konkrete alternativer til dagens utvikling, sier organisasjonene.

– Nytt Tsjernobyl sannsynlig

– En ny Tsjernobylulykke er svært sannsynlig. Den politiske og økonomiske oppløsningen i det tidligere Sovjetunionen (SUS) har ført til at korrupsjon og ansvarsløshet blomstrer ved atomkraftverkene, sier forsker Edvard Stang.

ANDERS GJESVIK

Stang ledet den første norske vitenskapsdelegasjonen som vurderte helse- og miljøskader etter Tsjernobylulykken. Nå har han studert forholdene ved atomkraftverket Ignalina i Litauen. Stang har innsisert reaktoren fra innsiden, og han har

tt samtaler med arbeidere og ledelse ved verket, samt den politiske ledelsen i Litauen. Stang mener at mekanisk og menneskelig svikt ved Tsjernobylreaktoren bare var de utløsende årsakene for en ulykke. De dypere liggende årsakene er økonomisk, politisk og sosial oppløsning.

– Tsjernobylreaktoren havarerte fordi den var programmet til å gjøre det. Ulykken var en konsekvens av et politisk og administrativt system der det ikke lenger fantes noen etikk, i betydningen ansvar for allmenn sikkerhet. Det er betegnede at ingen politiske ledere måtte gå som følge av Tsjernobylulykken. Det er nødvendig å understreke at ansvarsløsheten har tiltatt og tekniske kontroller er blitt dårligere siden den gang, sier Stang.

Uten moral

– Ved oppholdet i Ignalina opplevde jeg at den økonomiske kriminaliteten blomstrer etter sammenbruddet i Sovjetunionen. I det gamle systemet var det frykten for represalier som gjorde at du fulgte reglene. Nå har folk mistet frykten for myndighetene, men de har ikke fått noen bedre moral, sier Stang.

I et land med et økonomisk system som ikke kjenner regnskapsførsel og revisjon, blir underslag en enkel sak. Man kan til og med kamuflere det som «privat virksomhet på statsbe-

drifter». Ved Ignalina-verket er antallet reparasjoner blitt fordoblet siden det ble lovlig med «lukkede aksjeselskaper».

– Systemet tillater at ledelsen ved kraftverket kan tjene penger i form av kommisjoner på arbeid de selv bestiller. Noe av det utføres i virkeligheten, mye bare på papiret. Det er lett å forestille seg hva papirreparasjoner ved et atomkraftverket kan bety for sikkerheten, sier Stang.

De politiske myndighetene i Litauen er spesielt dårlig rustet til å ta seg av «mافيavirksomhet», fordi det krever at man kommer på innsiden av bedriftskulturen i en større sovjetisk bedrift. Atomindustrien i Sovjetunionen var svært sentralisert i styringen, og alle de ansatte ved Ignalina-verket bor i en egen by. Ledelsen ved atomkraftverket sørger for å drive et verk uten synlige problemer.

– Arbeidere som påpeker feil eller ulovligheter ved atomkraftverket blir beskyldt av ledelsen for å undergrave arbeidsmoralen, eller truet med lønnsnedgang eller oppsigelse.

Lekkasje

Stang tror ikke at en ny alvorlig atomulykke vil skje ved Ignalina-verket. Reaktoren er av samme type som den i Tsjernobyl, men langt nyere og en de mest moderne reaktorene i SUS. Men på en videofilm vi-

ser Stang at den tekniske tilstanden ved verket er helt uholdbar. Per Ole Nielsen er overingeniør i Scandpower, og spesialist på reaktorteknologi. Han har sett Stangs film, som blant annet viser en større damplekkasje.

– Filmen viser en radioaktiv lekkasje i primærsystemet, som er direkte forbundet med selve reaktorkjernen. Ved et vestlig atomkraftverk ville lekkasjen ført til øyeblikkelig stengning og utbedring, sier Nielsen.

Mannen som arbeidet daglig ved lekkasjen sa til Stang at han ikke ønsket å vite hvor store stråledoser han mottok fra lekkasjen. Det finnes ingen bedriftshelsetjeneste eller arbeidsmiljølovgivning ved atomkraftverket.

Selv om Ignalina-verket er et av de mest moderne, lider det av de vanlige feilene ved sovjetiske reaktorer. Det mangler beskyttelsesskjold rundt reaktoren, kvaliteten i selve reaktortbygningen er dårlig, og kontrollsystemene er gammeldagse og upålitelige.

De sovjetiske atomkraftverkene er ofte plassert uten å ta hensyn til miljø eller helse. Ignalina-verket ligger ved Litauens største innsjø, og forurenser vannet ved å bruke det som kjølevann. Den første reaktoren ligger på en forkastning, med en risiko for jordskjelv. Reaktoren i Armenia, som ble gjenåpnet i fjor, ligger i et spesielt utsatt jordskjelvområde.

NOTISER

Siri Elvestad er ansatt i den nyopprettede stillingen som miljøvernssjef i Bergen kommune. Elvestad er i dag underdirektør i Miljøverndepartementet, der hun arbeider med kommuneplanlegging.

OED har i samarbeid med Norges tekniske høgskole i Trondheim (NTH) besluttet å opprette et professorat i enøk ved høgskolen. Hensikten med ordningen er å styrke enøktilbudet både i utdanningen av ingeniører og sivilingeniører.

Takk for støtten!

NORSK MEDISINALDEPOT

Mitsubishi Motors Co

MMC Norge AS – et selskap i Motor Gruppen
Postboks 43 Risjøkka – 0516 Oslo
Kontor: Østre Akers vei 62
Telefon: (02) 65 14 20
Fax: (02) 64 98 99

LPO skillekontor as 02 204018
fredensborgveien 11 0177 Oslo 1

Vest-Miljø a/s
6080 HAREID

HALDEN
KOMMUNE

FRANK MOHN A/S
BERGEN – NORWAY

NINA
NORSK INSTITUTT
FOR VATTILFORSKNING

A/S DENOFA OG LILLEBORG
FABRIKER

*Vi
tenker
miljø*

MIDTRE NAMDAL
AVFALLSSELSKAP

– Valle Hovin må bygges om

– Valle Hovin må bygges om så snart det er praktisk mulig. Naturvernforbundet mener faren for lekkasje er for stor til at kjøleanlegget fortsatt kan drives med 120 tonn KFK, sier Fredrik Theisen i Naturvernforbundet. SFT ser ikke bort fra ombygging av Valle Hovin innen 1996.

OLE P. PEDERSEN

Valle Hovin er verdens største kunstisanlegg med KFK-typen R-12 som kuldemedium. Skøytebanen er 26 år gammel, og bygget på en gammeldags måte. I rørene i betongen under isen går det KFK i stedet for ammoniakk. I skøytelandet Nederland er det vanlige å bruke ammoniakk til kunstisanlegg.

Skøytebanens kjøleanlegg inneholder omlag 120 tonn KFK – Norges største KFK-fylling. Park- og idrettsvesenet i Oslo kommune presser på for å få bygget om Valle Hovin. En rapport fra 1990 anbefalte ombygging til ammoniakk-anlegg. En slik ombygging vil koste over 20 millioner kroner.

Kontroll

Naturvernforbundet har krevd kontroll av Valle Hovin, fordi forbundet ved flere anledninger har fått muntlige utsagn om at anlegget lekker KFK. Kommunen har tilbakevist dette, og sier anlegget er helt tett. Sist man hadde lekkasje, var i 1986. I følge kommunen har det vært lekkasjer to ganger siden anlegget ble åpnet i 1966.

– Det er ikke Naturvernforbundet som må bevise at Valle Hovin lekker, mener Theisen. – Bevisbyrden ligger hos Oslo kommune. Vårt ønske er å fjerne risikoen for KFK-lekkasjer. Valle Hovin må derfor bli KFK-fritt raskest mulig.

– Enten må skøytebanen bygges om så snart det er praktisk mulig, eller så må anlegget stenges, KFK-en avtappes og

deponeres. KFK-en må lagres tryggere enn slik den ligger i rørene på Valle Hovin nå.

Må ut av bruk

– Uansett vil et produksjonsforbud mot KFK fra 1995 bety at Valle Hovin må bygges om. Det beste er å bygge et ammoniakk-anlegg snarest, sier Theisen.

– Før eller senere må KFK-anleggene skiftes ut, sier Eli Vike i SFT. EFs miljøvernministre har foreslått produksjons- og bruksforbud i løpet av 1995. – I forslaget ligger at eksisterende anlegg skal få etterfylle KFK. Det som kan skje, er at man begynner med å bygge om de største anleggene, og bruker kjølemediet derfra til etterfylling av mindre anlegg, sier Vike.

Kanadisk ozonvarsel

Hver onsdag offentliggjør kanadiske myndigheter tilstanden for ozonlaget over Canada. Ordningen ble etablert for to uker siden etter initiativ fra miljøvernminister Jean Charest.

I den første ozonmeldingen het det at ozonlaget over det vestlige Canada var omlag 15 prosent mindre enn det som er vanlig på denne tiden av året mens det i resten av landet lå fem prosent under gjennomsnittet.

Senere i vår, når ozonnedbrytningen er forventet å øke, vil ozonmeldingene bli offentliggjort daglig.

Miljøvernminister Jean Charest sier at den nåværende svekkelsen av ozonlaget over Canada ikke er noen krise, men at man ønsker å være føre var.

(Associated Press/Globe and Mail)

Navn/bedrift: _____

Adresse: _____

Postnr./sted: _____

JA, jeg vil abonnere på N&M Bulletin

Naturvernforbundets nyhetsbrev N&M Bulletin kommer annenhver uke. Abonnement gjelder for ett år.

Jeg vil abonnere på _____ eksemplar(er) av hvert nummer.

Abonnementstype (sett kryss):

- ☐ Institusjoner/bedrifter kr. 500,–
- ☐ Privatpersoner (ikke-medlemmer) kr. 350,–
- ☐ Privatpersoner (medlemmer) kr. 180,–
- ☐ Jeg vil bli medlem, kr. 200,–

Kan sendes
ufrankert
i Norge.
Adressaten
vil betale
porto.

SVARSENDING

Avtale nr. 109 000/5 Pb.

**Grünerløkka postkontor
0505 OSLO 5**